СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК XLVI. Ч. 219. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 21-го вересня 1938. No. 219. Jersey City, N. J., Wednesday, September 21, 1938 VOL. XLVI.
ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА ДЕРЖИТЬСЯ ОСТОРОНЬ ВІД ЧЕСЬКОЇ КРІЗИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт відбув низку конференцій у справі европейської крізи, але не подав про них ніякої публичної заяви. Одначе вищі урядники департаменту стейту запевнили з натиском, що американський уряд, не зважаючи на його живе зацікавлення европейською ситуацією, ніколи й не думав покидати свого дотеперішнього становища: не мішатися в ті справи.

Ці заяви були видимою відповіддю на ріжні проєкти за границями краю, щоб віддати чеську квестію до вирішення Злученим Державам. Американські урядники підчеркують, що американський уряд за ніщо в світі не захоче змінити свого становища обсерватора на становище роземного судді, або навіть дорадника.

СЕНАТОР БОРА ТЕЖ ПРОТИ ВМІШУВАННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Бора, републиканець, член сенатського комітету для заграничних справ, подав публичну заяву, в котрій далі піддержує своє давнє становище ізоляції Злучених Держав від Европи.

Він казав, що Злучені Держави не повинні цікавитись европейськими границями. Якщо Франція хоче віддати вирішення спірного питання Чехословаччини Злученим Державам, то вона видно хоче заставити Злучені Держави боротися за французькі інтереси; мовляв, хай краще Франція виконає свої обіцянки супроти Чехословаччини. Франція передовсім створила Чехословаччину й нині вона є найбільше зобовязана її боронити. Злучені Держави можуть тепер ждати широкої пропаґанди в Америці, щоб затягнути Америку в війну в Европі; американський народ мусить бути дуже обережний з тою пропаґандою, бо вона буде промовляти зпочатку до його миролюбства.

Сенатор Бора був найвпливовійшою особою в заграничній політиці Злучених Держав, як був предсідником сенатського комітету заграничних справ за републиканських президентів: Гардинґа, Кулиджа й Гувера.

НАПАДАЄ НА РУЗВЕЛТА ЗА СТАНОВИЩЕ ДО ВІЙНИ.

ВАШИНҐТОН.— Підчас своєї кандидатської промови на становище конґресмена Джан О'Конор, котрого усунення з конґресу домагається президент Рузвелт за ворожнечу до поступового законодавства, гостро критикував президента Рузвелта за його становище до війни. Він закидував президентові бажання втягнути Злучені Держави в війну, щоб збільшити свою владу.

ЧУТКИ ПРО ВОЄННУ ОРҐАНІЗАЦІЮ ПРОМИСЛІВ.

НЮ ЙОРК. — Ґазетярі допитувалися нюйорського банкира Бернарда Барука, чи це правда, що президент Рузвелт просив його занятись орґанізацією американських промислів на випадок війни. Барук відмовився цю чутку потвердити, але й не заперечив її.

СТАНОВИЩЕ КАНАДИ ДО КРІЗИ.

МОНТРЕАЛ (Канада). — Премієр Мекензі Кинґ висказав своє здивування до становища британського уряду до чеської крізи. Він заявив розчарування, що Анґлія згодилася на розбір Чехословаччини. Одначе він виявив свою радість, що таким способом запобіжено війні, проти котрої премієр є особисто рішучо настроєний ворожо.

БІРЖА НА ВІСТКУ ПРО НОВІ ПОДІЇ В ЕВРОПІ.

НЮ ЙОРК. — На вістку про рішення Анґлії й Франції в чехословацькій крізі фінансовий ринок трохи поправився. Багато акцій пішло вгору, але піднесення було очевидно дуже обережне.

Деякі заграничні монетні курси, передовсім фунт стерлінґів, поправились, одначе золото назагал далі плило з Европи в Америку.

МІЖНАРОДНІЙ КОНҐРЕС БИЗНЕСОВИХ ЗАВІДУВАЧІВ.

ВАШИНҐТОН. — У будинку Торговельної Палати Злучених Держав відкрито семий Інтернаціональний Конґрес Заряду, на котрих прибули делеґати з усіх країв світу, разом коло 2,000 осіб.

Промови деяких делеґатів виходили поза питання бизнесового заряду та дотикали міжнародньої політики. Конґрес живо оплескував промову чеського делеґата, Емануеля Слехти. В своїм привіті до конґресу зложеним речником американського уряду, секретарем стейту Голом, та прочитаним його предстaвником, Гол підносив, що на погляд американського уряду торґовля є нормальнішим відношенням між державами, ніж війна. Він вказував на знижування мит Америкою як на доказ її старань для розвою торговлі.

ФРАНЦУЗЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ ПРИЇЖДЖАЮТЬ ДО ЛОНДОНУ.

Радіова світлина з приїзду делеґатів французького уряду на летовище в Кройдоні під Лондоном на наради в чеській крізі. Зліва направо: лорд Галифекс, британський секретар заграничних справ; британський премієр Чеймберлин; французький премієр Даладіє; французький амбасадор у Лондоні, Корбен. За Чеймберлином видно в профілі французького міністра заграничних справ, Бонета.

СТРАЙК ВІЗНИКІВ НЕПОЛАГОДЖЕНИЙ, ПАПЕРОВА КРІЗА ҐРІЗНА.

4,400 візників вантажних авт, що вийшли в Ню Йорку на страйк проти бажання заряду юнії, щоб добитися вищої заплати, рішили відкинути пропозицію підприємців, подану за посередництвом заступника посадника міста Ню Йорку. Переговори ведуться далі. Страйк паралїжує поважно торговлю. Місцеві ґазети сильно відчувають недостачу паперу.

ЦВИТУТЬ ВДРУГЕ АКАЦІЇ.

У Городенщині в другій половині серпня внаслідок гарної погоди й тепла у Городищі зацвили вдруге акації.

СМЕРТЬ СПЛАВНИКА.

Черемошем сплавлюють дерево гуцули з Галичини та Буковини. Дараби ведуть два чоловіки. Часом частина колод відірветься і тоді треба дерево ратувати. 23. серпня ц. р. два гуцули по румунському боці сплавлювали Черемошем дерево, яке опісля мали відставити до Чернівець. Біля Княжа на скруті відірвалася частина звязаного дерева. Дерево кинувся ратувати сплавник Онисим Полянський із сторожинецького повіту. Вода кинула ним об скелю. Полянський утратив притомність і втонув. Тіло його виловили та віддали родині.

ЗА ВБИВСТВО.

У перемиському суді відбулася розправа проти 19-літнього Василя Хмарака з Конева, пов. Добромиль, який на весіллі посварився з Федьком Громишем. Хмарак загасив світло, а за хвилину з місця, в якім стояв із товаришем своїм, Йосифом Лесиком, упали два стріли. Куля вцілила Громиша в серце і він згинув на місці. Під закидом убивства арештували Лесика та Хмарака. Лесика обвинуватив прокуратор у вбивстві, а саме, що вистрілив із револьвера, а Хмарака, що навмисно спричинив суперечку з Громишем і опісля загасив лямпу. Мотивом злочину були особисті порахунки. На розправі кілька свідків ствердили, що стріляв радше Хмарак. Трибунал засудив Хмарака на пятнадцять літ вязниці, Лесика увільнив.

ЗАКЛИКАЄ АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ПІДДЕРЖУВАТИ ПОЛІТИКУ РУЗВЕЛТА.

Посадник міста Ню Йорку Ля Ґвардія взивав конвенцію Американського Леґіону, що зібралася в Лос Анджелесі, щоби піддержувала заграничну політику президента Рузвелта.

У ГАРЯЧЦІ ПІДПАЛИВ ХАТУ.

У Лавочнім (Стрийщина) в хаті Степана Киверцяка вибухла пожежа. Згоріла хата, стодола та стайня. Слідство виявило, що пожежу спричинив сам власник господарства, що хорий, у 40 ступнях гарячки, встав із ліжка та взявся підпалювати в печі. — У господарстві Михайла Басараба в Дубановичах, пов. Рудки, згоріли господарські будинки. Пожежа повстала на тлі особистої пімсти. — У господарстві Степана Заболотного в Бірчі його 4-літній син бавився на подвірі сірниками, запалив солому, що була між будинками, та спричинив пожежу. Вогонь угасили.

СТОРОЖ У ПАЩІ ЛЬВА.

У цирку Станевских у Львові розіґралася страшна сцена за кулісами цирку, але, на щастя, не скінчилася траґічно. Отже підчас виступу акробатів на арені, яких публика голосно оплескувала, 27-літній сторож Л. Шумовскі підійшов до клітки з дикими звірятами, щоби провірити, чи вони підготовані до виступу. У хвилині, коли відчинив клітку, лев схопив Шумовского за праву руку, відгриз чотири пальці і почав шарпати її. На крик нападеного надбігла прислуга цирку і вирвала Шумовского з лабет льва. Раненого відвезли до шпиталю.

КОСТЕЛИ ТА „ДОМИ ЛЮДОВЕ" У СТАНИСЛАВІВЩИНІ.

У станиславівськім повіті поляки працюють запопадливо при будові костелів: у Сухій Ліщині коло Майдану, Тисьменичанах і Угринові Шляхотськім. Також у Марійнполі почали будувати костел; збирають датки на будову. У Боднарові почали будувати „дом людови" зайнявши шляхти загродової. Викінчують будинок „дому людового" в Медусі.

ЗАМІСЦЬ ПЛАТИТИ 10 ЗЛ., ВОЛИТЬ КАРУ СМЕРТИ.

Один польський селянин зпід Ґнезна, засуджений адміністраційно на 10 зл. за нелеґальне посідання рушниці, відкликався до суду й підчас розправи заявив, що замість платити 10 зл., воліє кару смерти. Йому підвищили кару на 20 злотих.

УМЕР ВІД ВИНА?

В одному бруклинському шпиталі помер скоро по привезенні його до шпиталю 2-літній хлопчина Патрик Лайонс. Його 3-літній брат Джан сказав родичам, що він і брат дістали з шафи фляшку з вином і напилися. Судовий лікар зарядив розслід шлунка дитини.

ХОТІВ ЗАСТРІЛИТИ СУПЕРНИКА.

У станиславівськім суді відбулася розправа проти Михайла Тимкова з Ґрабівки, повіт Калуш, обвинуваченого в намаганім убивстві Миколи Срібняка. Оба вони залицялися до Ольги Петрів. Колиж Тимків переконався, що його суперник Срібняк має більше щастя у дівчини, постановив убити його. Вночі, як Срібняк вертався із забави додому, Тимків вистрілив до нього та зранив у руку. Тимкова засудив трибунал на вісім літ вязниці.

РУЇНА ДРІБНИХ ҐАРБАРІВ У РАВЩИНІ.

Цими днями збанкротували великі кушнірські фірми Леона й Малки Ґендлів, а також Арона Ґендля в Раві Руській. Перша фірма збанкротувала на шкоду кількадесятьох ґарбарів з Рави Руської, Маґерова, Немирова й околиці. Висота довгу досягає в Леона Ґендля 140,000 зл., а в Арона 70,000 зл. Ґендлі скуповували в ґарбарів — наших селян і міщан, що хатньою системою ґарбували, шкіру, і платили по 20% ґотівкою, решту — векслями. Треба ще сказати, що Ґендлі, властники камяниць, мали славу найбагатших купців у Раві Руській.

Зголошення невиплатности доводить цілу низку дрібних ґарбарів до руїни.

Леона й Малку Ґендлів арештували. Арона Ґендля шукають, бо він скрився перед арештом.

ЧЕХИ ВІДКЛАДАЮТЬ ДЕЦИЗІЮ

ПРАГА. — Чеський кабінет міністрів довгий час нараджувався над пропозицією Анґлії і Франції віддати Гітлерові судетських німців і в той спосіб полагодити конфлікт. Та замісць прийти до якогось рішення, чеський уряд віднісся до Франції з запитом, чи Франція піде чехам на підмогу, коли вони відкинуть пропозицію і розпічнуть війну з німцями на власну руку. Франція мусітиме довго думати, заки дасть на це відповідь. А потім чехи будуть довго застановлятися, що далі робити. Загальне враження таке, що чехи навмисно будуть відкладати рішення, щоб у той спосіб скористати на часі. Можливо, що якесь чудо станеться. Та колиб чудо не сталося, то в Чехії є таке переконання, що чехи самі підуть з Німеччиною до війни. Деякі військові знавці твердять, що чеська армія і зброя, а також чеські укріплення, знамениті і чехи самі могтимуть довший час ставити опір німцям. А згодом, коли Франція побачить, що чехи відважно бороняться, вона приступить їм до помочи. За нею піде Анґлія.

Чеська армія противиться дальшим уступкам.

В Празі ходять поголоски, що чеська армія гостро запротестувала перед урядом, щоб той робив якінебудь дальші уступки німцям. Колиб уряд поважився це зробити, то штаб армії буде робити річ на власну руку й таки не допустить німців до окупації судетських територій. У мілітарних колах поступок Франції й Анґлії називають „нікчемною зрадою".

„ВИ ЗАСУДИЛИ МІЙ КРАЙ" — ПЛАЧЕ ПОСОЛ.

ПАРИЖ. — Коли чеський посол Осуський у Парижі відвідав міністерство закордонних справ і там йому вручили пропозицію віддачі судетських німців, йому станули в очах сльози і він сказав до журналістів: „Засудили мій край, не вислухавши його". Назагал французи жалують чехів, що так сталося, але добро їх краю стоїть на першому місці. Загальна французька опінія така, що добре сталося, що війна відвернена. Всежтаки французи журяться, що робити на випадок, колиб чехи таки пішли до війни. Якби Франція й тоді поломала свої зобовязання і не пішла Чехословаччині на поміч, то це булоб, як дехто це називає, „дипломатичне самогубство" Франції. Франція через те стратилаб дуже на повазі і вже інші держави не дуже хотілиб з нею входити в союзи.

ДРУГА СТРІЧА ЧЕЙМБЕРЛИНА І ГІТЛЄРА.

БЕРЛІН. — Німці нетерпеливо очікують другої стрічи Чеймберлина і Гітлєра, що має відбутись цієї середи в німецькім містечку Ґодесберґ. Загальне враження в Німеччині таке, що після дотеперішньої блискучої перемоги Гітлєра він поставить твердші умови. Бо це переконало його, що Анґлія й Франція таки війни не хочуть. Німці тепер є того переконання, що Чехословаччина на цілій території повинна перевести плебісцит і дати іншим народностям нагоду висказатися, куди вони хочуть належати. Ґазета „Дойтше Альґемайне Цайтунґ" говорить, що щоб ратувати свою шкіру, чехи хочуть втягнути до війни не лише себе і німців, але також мадярів, поляків, українців, словаків, цілий світ. Це треба зупинити.

ПОЛЯКИ ПОБРЕНЬКУЮТЬ ШАБЕЛЬКОЮ.

ВАРШАВА. — Поляки зібрали поважну скількість війська в околицях Моравської Острави і чекають на дальший розвій подій. Рівночасно з тим вони створили комітет, який аґітує за приєднання тешинського Шлеська до Польщі. На адресу чехів той комітет говорить підбурюючі речі. Також уладжує масові віча, на яких поляки кричать: „Ми хочемо йти війною на чехів! Ми хочемо набити чехів!"

ДОМАГАЮТЬСЯ СВОГО І МАДЯРИ.

БУДАПЕШТ. — По цілій Мадярщині також ведеться сильна аґітація за повернення коло 700,000 мадярів, що живуть нині в Чехословаччині, назад до Мадярщини. В тій цілі реґент Горті має знов вибратися до Гітлера.

АНҐЛІЙЦІ ХОЧУТЬ ЖЕСТУ.

ЛОНДОН. — Політика Чеймберлина має за собою цілу Анґлію. Всежтаки анґлійці трохи непокояться нагальністю німців. Тепер, коли Анґлія і Франція згодилися на уступлення судетських німців Німеччині, Гітлер повинен зробити якийсь мирний жест зо свого боку і повинен зменшити трохи свою армію, думають анґлійці.

ПІДВИЩЕННЯ АСЕКУРАЦІЇ НА КОРАБЛІ.

ЛОНДОН. — Анґлійські асекураційні компанії піднесли сто разів висоту асекураційної стопи на кораблі. Ця велика підвишка є випливом загрози війни. Беручи під увагу „чуткість" тих асекураційних компаній, ця підвишка не віщує нічо доброго.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ДО ШКОЛИ

Кілька днів тому принесли телеграми з Вашинґтону коротку депешу, в котрій було подане обчислення федерального бюра освіти, що цього року з кінцем вересня піде в Злучених Державах до школи 33 міліони осіб, або одна четвертина всього населення краю.

Здавалосяб, що справа відноситься лише до тих, до котрих відноситься шкільний примус, та що нам нема потреби цею справою займатися, бо, мовляв, нею займається закон і уряд. Та з обчислення бюра освіти видно ясно, що тут іде не лише про тих, що обовязані ходити до школи. З загального числа 33 міліонів осіб, що підуть до школи, 22 міліони 400 осіб підуть до народних шкіл, себто примусово. Коло 6 міліонів 750 тисяч підуть до „вищих шкіл", а 1 міліон 350 тисяч до колеґій і університетів; більшість очевидно без примусу. Ще пару міліонів буде вчитися в фахових школах, на ріжних вечірніх і коротких курсах; вже всі добровільно.

Власне ті, що підуть до школи без примусу, ставлять перед нашою іміґрацією питання: Щож робити в цій справі? Чи має українська іміґрація обмежуватись лише до примусового шкільництва? Чи має вона може, як це роблять родовиті американці й іміґранти інших народів, іти до шкіл також добровільно?

Саме в цій справі забирає голос відомий український жіночий часопис „Жіноча Доля", що виходить у Коломиї. У своїм числі під початок шкільного року редакція містить замітну статтю під заголовком „Всі до науки". Вже самий цей заголовок немовби дає відповідь редакції на питання. Пише в цій статті редакторка про потребу здобувати освіту в школі, на вечірних курсах і на курсах заочної освіти. Вказує на велике значення освіти для особистої долі людини: „Як заочними й вечірніми курсами можна добитися кращої долі, мала я нагоду бачити в Америці. Є там українець інжинір, що, приїхавши до Америки з родиною, знайшов працю в фабриці заліза, як простий робітник; але по 15 літах студій і праці у вечірних школах батько чотирьох дітей став інжиніром у цій же фабриці. . ."

З цих слів пробивається деяка завидь до американських умовин. Мовляв, щасливі українські іміґранти в Америці й Канаді, що можуть покористуватись американськими вільними освітніми встановами для добуття всякої практичної науки, і ще щасливіші, що цю науку можуть потім практично примінити для розбудови свого особистого життя без ніякого упередження до свого способу добуття освіти.

Чи не пораб нам при читанні таких висказів наших братів у старому краю застановитися над питаннями: Чи маємо ми вже всю освіту, якої нам до життя треба? Чи не придаласяб нам, з особистого огляду й громадянського, більша освіта? І чи не вартаб нам використати вповні всі освітні нагоди, які нам дають свобідні відносини прибраної батьківщини?

Чейже не досить протестувати проти перешкод, які нашій освіті ставлять наші національні вороги. Треба би поборoти теж перешкоди, які нашій освіті ставлять такі наші власні непросвітні звички.

НЕ СКУЄ ДУШІ ЖИВОЇ...

Як певно відомо, 6. травня 1938 року видало львівське міське старосто декрет, що потряс цілим українським народом. Тим декретом припинило львівське старосто велику в наслідках діяльність головного товариства „Союзу Українок" та всіх його відділів. Тим декретом започаткувала влада на більшу скалю виконувнати одну з точок проєкту „На знищене Русі". Це було не тільки діймаюче, але й цікаве явище: вся атака в останніх часах ішла головно проти одного великого товариства, а окошилося на „Союзі Українок". Зовсім за правилами звичайної стратеґії: маскувати свою волю й виконати атаку там, де противник найменше сподівається. Зрештою атакуюча сторона напевно надіялася, що українське жіноцтво, яке почало свою орґанізацію пізніше від чоловіків, напевно піде перестрашене в розтіч і це посіє пострах на всіх інших. Часом так буває на війні, що найбільший переполох розносять... дезертири.

„Причиною" такого удару було нібито переступлення 10 заповідей, що їх вичислив названий старостинський декрет. І музейну секцію творило товариство; і вдержувало звязки з не-жіночими орґанізаціями; і продавало кокардки; і вмішувалося до політики, замість тримати жіноцтво коло колиски та горшка; і фантову льотерію уладив Союз; і говорив щось про „душу української дитини"; і голова товариства представляла тенденційно положення українців (чиж то треба аж тенденції?); і делеґатки товариства брали участь у часописному порозумінні, замість щоб гризти як скажені собаки і себе й інших; і ще там деякі „вольнії і невольнії" прогрішки; а навіть жінки поросли в піря, бо мали „широко розбудовану орґанізаційну сітку" і „багато тисяч членок". Все те стояло в офіційному папері. Навіть це було написане, що ґазета „Союзу Українок", „Жінка", не тішилася так званою в нас „нормалізацією", що мала завести згоду, мир і тишину „на полудневo - східніх землях". Так безіменно називається земля, заселена українською нацією в рамцях Польщі. Доказом на такі гріхи були м. і. два упімнення, що їх уділило „Союзові Українок" воєвідство за порушування при допомозі своїх делеґаток справи бл. п. Ольги Басарабової на „Українській Жіночій Національній Раді" і за продаж кокардок без дозволу влади.

Нема що й казати, що всі ті переступства або не мали місця, або інакше представлені, або просто взяті не знати звідки. Маючи на меті виховати тип активної жінки - громадянки, мусів „Союз Українок" співпрацювати, чи принайменше порозуміватися з іншими, хочби й не-жіночими товариствами. Робив це „С. У." тимбільше, що мав у свому статуті постанову про управнення висилати „свої відпоручниці на загальні збори, зїзди, наради, засідання орґанізацій і установ, споріднених з товариством своєю діяльністю". Виразно стоїть: „своєю діяльністю", а не полом. Музейну секцію хотіло товариство оснувати і збирати в ній памятки про творчість і діяльність українських жінок, памяткові предмети по таких жінках та архіви жіночих товариств; але від того задуму товариство відступило. Фантової льотерії „С. У." ніколи не уладжував; ніколи не переводило товариство прилюдної збірки при помочі продажу кокардок, тому й ніколи не було за те упімнення з боку влади; ніколи не вів Союз активної політики, хіба що обстоював жіночі права, до чого був управнений статутом; також недійсний закид зробила влада щодо шкідливих Польщі промов на зборах деяких відділів (Старий Самбір у 1936 р., Жовква 1937 р., Гаї 1936 р.), де голова зовсім не порушувала справи положення українського народу в Польщі (бож це в нас кожному речі відомі), а говорила про завдання української жінки як матери, як господині і як громадянки.

На окрему увагу заслугує закид Союзові, що він вмішувався до парляментарних виборів та що накликував українське жіноцтво до бойкоту тих виборів (1935). Тимчасом самий виборчий закон (пар. 32, уст. 3 ц.) постановляє, що у виборчих округах, де є 75,000 міського населення, жіночі орґанізації висилають до „виборчих колеґій" по пять своїх делеґаток так, як інші станові товариства, що мають тим законом означену скількість членів. Отже до виборів був Союз приневолений самим виборчим законом. Що Союз узяв неґативне становище до тих виборів, де не було змоги поставити довільних кандидатів, то цеж було його добрим правом. Інакше вибори не були би виборами.

Цікава справа вийшла з обороною „нормалізації". Існує в Галичині (чи там „на полудневo-східніх землях") Секретаріят Порозумевавчи Польских Орґанізацій Сполучених. До нього входять теж деякі жіночі польські товариства. Цілий цей Секретаріят і всі його члени-товариства займали рішучо неґативне становище до нормалізації, осуджуючи не тільки її авторів, але й саму ідею, що нібито має на меті довести до мирного співжиття в Галичині. Але за ці свої виступи ніхто не одержав ніякого упімнення, тільки „Союзові Українок" пришпилили це, коли хотіли його розвязати.

Деякі надії мав ще дехто, що вища влада прийме до відома відклик „Союзу Українок" і приверне його діяльність. Одначе всі надії показалися зводними. Вища влада доручила на пору другий декрет: про розвязання „Союзу Українок". Очевидно, товариство відкличеться до трибуналу, але... це може тривати до суду-віку, а за вислід ніхто не ручить.

Щож у такому випадку діяти? Сідати та й плакати? Правда, розвязання товариства, що клало тверді основи під орґанізацію та освідомлення жіноцтва, подіяло дуже болючо; і то не тільки на членок Союзу, але й на тих, що надумувалися, чи вступати у члени. Всі бачили, що проґалину треба якось заступити. І продумали.

Дня 12. липня 1938 р. появився в українських щоденниках комунікат, що сповіщав українське громадянство про оснування нової політичної орґанізації під назвою **„Дружина Княгині Ольги"**. Мабуть ніде ще не було досі чисто жіночої політичної орґанізації, а в нас — то напевно ні. Щож, не було, то може бути. Зрештою в наших умовинах створити по закритті товариства друге з такими самими завданнями, це річ не до подумання; а жіноцтво вже без орґанізації не зможе обійтися. І от вибрали жінки форму політичної орґанізації, бо це лекше оснувати, примінюючись до постанов закону. В тимчасовій управі заступлені ті жінки, що вели керму „Союзу Українок". Комунікат каже, що наскрізь національна ідеольоґія нової орґанізації, заповіджена рівноправність жіноцтва в національному житті та особи, що мають орґанізацією кермувати, будуть мати притягальну силу для українського жіноцтва. Може. Навіть невиключене. Бо ця орґанізація хоче дбати про всі прояви національного життя. Котра з жінок має нехіть до чистої політики, малаб змогу працювати на полі освітньому, господарському, добродійному і т. і. Очевидно, що у великій мірі залежати буде участь українського жіноцтва в новій орґанізації від того, чи вдержиться вона на загально національному ґрунті; чи в своїй діяльності вона буде мати на увазі виключно добро нації та її прямування до повного самовизначення. Якщоб нова жіноча орґанізація, використовуючи свою політичність, почала спір з існуючими партіями, чи перетягала прихильників, чи звужувалаб умисно, або й не хотячи свою діяльність до гуртківих, партійних, чи (що годі подумати) до особистих амбіцій, то певно, тоді ця орґанізація стрінулаб холод у жінок, а то й нехіть у мішаних орґанізаціях.

Але не маємо ніякого права ворожити якенебудь лихо. Працюючи всебічно для національного освідомлення й піднесення української жінки, нова орґанізація, використовуючи досвід розвязаного „Союзу Українок", зможе зробити дуже багато. Виконуючи у практиці проголошену програму, скріплюючи родину, визнаючи значіння Церкви, шануючи і плекаючи традицію, стоячи в обороні етики, взаємної терпимости та суспільної справедливости, „Дружина Княгині Ольги" стане гідною переємницею Великої Монархині. Ця „Дружина" є доказом, що живий орґанізм не дасть покласти себе в домовину, що непропаща енерґія знайде завше вихід, щоб себе проявити.

X.

ПІДКАРПАТСЬКА РУСЬ

(3)

Бджолярство.

Підкарпатська Русь має добрі умовини для бджолярства: великі ліси, полонини з багатими медоносними ростинами. Та ті багатства мало вихіснувані, бо в тих місцях, де є подостатком цвітів, повних нектару, пасік зовсім мало. Більшість пасічників, як службовики так і хлібороби, займаються бджолярством з замилування, а не задля доходу. Тому великих промислових пасік на Підкарпатській Русі мало. Пасіка д-ра Л. Гуменюка у Сваляві із 150 американськими вуликами, уліпшеними самим власником, пасіка Локая в Білках із 100 вуликами, пасіка Штайнберґера в Бені із 120 вуликами, пасіка Рябухова в Чорнім Ардові, пасіка Мішкера в Кобилецькій Поляні — і більш нічого. Інші пасіки невеличкі, аматорські.

Всі пасіки постійні, себто стоять на одних місці ввесь бджільний сезон. Нема пасік переносних, коли не рахувати пасіки д-ра Л. Гуменюка. А лише при переносім бджільництві можливо вихіснувати всі медоносні цвіти, в які таке багате Закарпаття. Головною перешкодою для переносного пасічництва є недостача на Підкарпатській Русі тихих сплавних рік, якими можна би подорожувати з бджолами. Другою перешкодою для пасічництва є непостійність літньої погоди. Часто тоді, як цвітуть овочеві дерева, а також акації і навіть пізно цвітучі липи, настають наразі холодні дні й ночі, цвіти не виділюють нектару і бджоли остаються без меду не лише для господаря, а й для себе самих. Всеж бджолярство на Підкарпатській Русі постійно зростає. В 1921 році бджолярство Підкарпатської Руси збільшилося на одно бджолярське товариство з 37 членами, а в 1936 році повстало 49 нових бджолярських товариств із 1,752 орґанізованими членами. Вони мають більше як 25,600 вуликів. Усього в чехословацькій республіці було (в 1933 році) 112,476 пасічників із 569,012 вуликів. Меду витворили 2,161,560 кґ., воску 146,116 кільограмів.

Промисл.

Промисл на Підкарпатській Русі передовсім хліборобський і лісовий: це державні та приватні підприємства. До державних підприємств належать три лісові дирекції: в Ужгороді, Буштині та Рахові, до яких належить ціла низка **тартаків**. Густа сітка вузкоторової залізнички дає змогу правильно доставляти дерево з гір до тартаків. Згадані три лісові управи вирубують щорічно більше як пів міліона кубічних метрів мягкого і твердого дерева. До державних підприємств належать **копальні соли** в Слатині. Це одинока копальня соли на всю чехословацьку республіку.

До приватних промислових підприємств належать також ліси по цілій Підкарпатській Русі. Ті підприємства також зразкові. До таких належать величезні „Сольви", акційна спілка у Сваляві, фірми Сини Айзлер у Забродї „Латориця", акційна спілка в Чинадієві та Сваляві. Ще з часів австро-угорської монархії є три **фабрики для дестиляції дерева**: фірми „Кльотильда" у Великім Бочкові, підприємства Бантлинських хемічних фабрик, акційне товариство в Перечині та фабрика „Сольва" акційне товариство в Сваляві. Ті три підприємства переробляють річно 300,000 кубічних метрів букових полін сухою дестиляцією на хемічні продукти.

Фабрика сірників фірми „Вулкан", акційна спілка заопотребування сірників усеї Підкарпатської Руси. Виробляє 10 міліонів скриньок сірників із осикового дерева.

Електрівні в Ужгороді, Великім Березнім, Мукачеві, Береговi, Хусті, Іршаві й Тячеві постачають електричну струю всій Підкарпатській Русі.

Немалу ролю відграє теж **млинарський промисл**, що, щоправда, в 90 проц. складається з невеличких млинів, яких мливо доходить 15,000 вагонів збіжжя річно.

Спіртовий промисл заступлений трьома великими горальнями в Ужгороді, Мукачеві та Севлюші, з річною продукцією приблизно 14,000 гектолітрів спірту, та 15 фабрик, що виробляють до 8,000 гектолітрів спірту. Три рафінерії виробляють денатурований спірт.

Колись славні фабрики **залізних виробів** у Фридешові, Кобилецькій Поляні та Довгім, що виробляли в більшості торгове залізо, почасті ланцюги, сокири, молотки і т. п., підупали значно. Вороби своїх ті фабрики тепер не вивозять, як давніше, з причини конкуренції.

Рафінерія нафти в Мукачеві одинока на всю Підкарпатську Русь. З причини недостатку краєвої нафти переробляє галицьку та румунську.

Броварний промисл (пиво) заступлений одинокою фабрикою Шенборн-Бухгайма в Підгірянах коло Мукачева з річною продукцією коло 30,000 гектолітрів.

Цегольняний промисл крім багато менших цеголень заступлений трьома великими цегольнями в Ужгороді, Мукачеві та Береговi.

Вкінці годиться згадати **каменоломи**, яких є більше, головнож у Чорному Верху (державні).

Втрата мадярського ринку була тяжким ударом для підкарпатського промислу.

(Кінець буде).

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

16)

Коли Довлінґ зявився, князь коротко сказав:

Позавтра, як сонце зійде, в дорогу Дніпром. Іду на греків. Воєвода Свельдин уже все приготовив. Він залишиться в Києві берегти порядок тут і в цілому князівстві. Має ще зібрати й тримати на поготівлі тридцять тисяч.

— На Царгород ідеш, княжо?

— Тимчасом вступлю до Корсуня. Памятай же, воєводо: вирушуємо позавтра, ні одним днем пізніше. І йдемо днем і ніччю.

Вислухати послів князь закликав усіх бояр і поважніших купців та міщан. Але кожному кияниновi хотілося послухати послів. І княжий двір залила юрба. Багато залишилося поза огорожею. Прийшов і Вівіян з Оленою. Щоб ліпше чути Тихошу, вона якось продерлася на самий двір.

Посли заняли підвищення праворуч високого рухомого княжого „стола". Нарешті вийшов Володимир у червонім плащі поверх блискучої кільчатки й у синій оксамитній шапці, обшитій соболями. Юрба захвилювалася. Бояри християни й купці гукнули:

— Слава князеві!

Володимир окинув юрбу привітним зором. Карі очі спалахнули вогниками глибоко затаєної думки й рішучости. Стукнувши довгим, усипаним самоцвітами кийком у дерев'яний поміст, повернув очі до послів і сказав:

— Кажіть.

Почали ті, що були в хозар, болгар і німців. Їхні звіти не викликали особливого захоплення. Були моменти, що юрба головно сміялася, особливо з того, яке повітря було в однім волзькім мечеті. Прийшла нарешті черга на тих, що були в Греції. Вони заздалегідь поділили між собою ролі. Перший говорив купець Корняка про багатства греків; говорив із захопленням, і очі слухачів аж горіли від заздрости. По ньому виступив Тихоша й описував красу Царгорода, розкішні будівлі, палати імператорів, військо, порядки. Враження було ще сильніше. Нарешті виступив воєвода Довлінґ. Коли він говорив про церкви, манастирі, християнське богослуження грецького обряду, увага слухачів дійшла до високого напруження. А коли почав описувати собор святої Софії, величну патриярху службу, незвичний спів хору, в його очах мимохіть блиснули сльози, а голос затремтів:

— Ми не знали, — закінчив — де ми стояли: на землі чи в небі. О, великий князю, якби грецька віра не була найкраща, то твоя мудра бабка Ольга не прийняла би була її.

Запанувала мертва тиша. Жінки витирали очі. Погани похнюпились у задумі.

Володимир обвів очима море голов і промовив:

— Ви чули, що принесли нам посли. Тепер самі скажіть: яка віра найкраща?

— Грецька! — загула юрба.

— Грецька віра!

— То грецьку віру й приймемо. Але, — спинився на мить князь — я не схилю вашого чола перед імператорами: не буду просити в них ласки — дати нам їхню віру, бо Київ такий самий славний і гордий, як і Царгород. Я візьму в ромеїв їхню віру й науку мечем. Знайтеж, кияни, починаю з ромеями рать воєнну.

— Рать! — загула юрба. — Рать! Бити греків! Хай знають нас!

— Рать! — загуло в цілому Києві, на всіх вулицях і майданах.

— Рать! — відгукнулося на Дніпрі й у військових таборах за городом.

Володимир був вдоволений: таки вдалося йому витворити потрібний воєнний настрій, і вже наполовину добути собі згоду на зміну віри. Тепер уже було лекше змести поганство. Ні на мить не забував він, хто так доцільно помагає йому. І, вертаючися до терему, шепнув Сердеґорові:

— Поклич до мене Тихошу, але так, щоб старші бояри не завважили.

— Друже мій! — обійняв Володимир молодого боярина. — Як би не твоя голова, хто зна, чи старші голови до чого додумались би. Чого хочеш за службу свою?

Тихоша посміхнувся.

— Дай мені, великий князю, Перуна.

— Перуна? Чи ти розумієш, чого просиш? Перун іще не вмер. Він іще довго буде богом, навіть після своєї смерти. Не відразу викинуть люди його із своєї душі. А їх дразнити не слід. Та щож я маю робити з тобою! За те, що ти зробив для мене й для Києва, мушу вволити твою просьбу: Перун уже твій. Одно лише мусиш приректи мені: не доторкнешся до нього твоя рука, поки не прийде час хрещення киян.

— Добре, князю!

В очах суворого князя блиснули сльози: Перун, що був його святістю, ще не вмер у його душі й нелегко було йому відірвати його від свого серця.

Вмить Володимир споважнів і твердо сказав:

— Тихоше! Підеш зо мною на греків і будеш там моїм помічником.

— Слухаю, князю!

Приготовившись до походу, Тихоша пішов попрощатися з Вівіяном і Оленою. Він розумів, що війна — то війна: кожний, хто йде на війну, мусить памятати, що може не вернутись. І думка, що може останній раз побачить Олену, отруювала всю його радість походу.

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 206., відбудуться в суботу, 24. вересня, в 3. годині пополудні. Проситься тих членів, що мають позички на свої поліси, щоби зявилися на зборах конечно, бо секретар отримав з головної канцелярії били, скількп хто має заплатити проценту за кожну позичку. — Н. Вецал, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106, відбудуться 25. вересня, в годині 12. вполудне, зараз по Службі Божій, в гали церковній при вулицях Оклей і Райс. Проситься всіх членів і членниць конечно явитися, бо маємо важні справи до полагодження, а передовсім вибір комітету на баль. Рівнож проситься родичів, членів нашого відділу, що мають свої діти, а бажали би їх заіншурувати, то уважайте, що У. Н. Союз дає для дітей якнайдогідніші полекші, яких чужі інщуренси не дають. — Н. Гуль, предс.; В. Единак, кас.; Г. Дацьків, секр.

•З ДНЯ•

ЦІКАВЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ.

В одній польській газеті, що виходить у Ню Йорку, була недавно поміщена редакційна стаття під заголовком „Брехня". В тій статті були такі заперечення:

„В біжучім числі „Лайф" появився артикул про Польщу, котрий можна назвати низьким пашквілем і денникарською потворою, що заслугує на натаврування не лише з боку всієї польської еміграції, але також усієї публичної опінії в Америці. Зо струї наклепів і фальшу підкреслюємо тільки це: Брехнею є, що Польща має 40% анальфабетів. Брехнею є, що версайський договір признав Польщі 6,000,000 росіян. Брехнею є, що Польща хотіла загарбати Литву. Брехнею є, що Польща збирала армію на границі Чехословаччини в ціли нападу на неї. Брехнею є, що східні границі Польщі є герметично замкнені кільчастим дротом. Брехнею є, що Польща має тільки 28,000 самоходів. Брехнею є, що польські вояки носять штилети. Брехнею є, що міністер Бек приготовляє фашистівську революту".

Це все брехня — і годі.

КОЛИ ЦЕ БРЕХНЯ, ТО ЩО ПРАВДА?

Смішно робиться, читаючи ті голословні заперечення редакційної статті. Бо коли брехнею є, що Польща має 40 відсотків анальфабетів, то треба подати, скільки є по правді анальфабетів. Коли брехня, що версайський договір признав Польщі 6 міліонів „росіян", то тоді треба сказати точно, скільки. А коли не росіян, то кого? Подібні голословні заперечення є й ті, що відносяться до автомобілів, до штилетів, до східніх границь та кільчастих дротів. А вже найсмішнішим запереченням є те, що відноситься до Литви. Отож, за словами згаданої статті, це неправда, що Польща хотіла загарбати Литву. Коли так, то нащо вона збирала минулої весни біля сто тисяч війська над границями Литви і на що висилала до Литви ультимат? Чи може на те, що польська армія хотіла зробити лише „приятельську екскурзію" до столиці Литви, Ковна?

Бракує ще, щоб згадана газета на кінець своєї статті додала „слово чести, що це брехня", а тоді цілком певно ми всі в це повірилиб.

„СЛОВО ЧЕСТИ".

У фільмі „Альжир" є один такий тип, що свою розмову все закінчує „словом чести". А цей тип займається тим, що скрито доносить поліції про своїх приятелів. Підмовляючи раз свого товариша на свідомо погубний плян, він кожний раз скріпляє його недовірчивість своїм „словом чести". Аж гидко робиться, слухаючи цього „слова чести".

Отож такого „слова чести" потребує згадана польська стаття. А тоді по ній залишиться точнісінько такий сам посмак, як по запевненнях згаданого донощика з „Альжиру".

РАСОВА НЕНАВИСТЬ.

Дехто в Америці закидає, що певні чужонаціональні кола в своїй пресі, радіо, чи в інших прилюдних виступах ширять на території свободу ґрунті „расову ненависть". Вслід за тим нас повчають, що ми приїхали до Америки, живемо разом і призначено нам у будучині жити разом; а тому ми мусимо забувати старокраєві порахунки й мусимо витворювати один до одного любов, а не ненависть.

Це гарно. Але що доброго можна сказати на такі голословні заперечення? Стаття в згаданім американським журналі „Лайф" є всесторонньо написана. Є в ній не лиш критика Польщі, але також теплі слова похвали. Та видно, поляки не хочуть допустити ні найменшої критики. Вони хочуть, щоб про них висказувались усі так, як висказався один американський кардинал, кажучи, що „польська мова — це мова ангелів". Про ту похвалу американського кардинала розписувалися широко всі польські газети по цілім світі. Полякаючи захланно цього роду похвали, польська суспільність набирає переконання, що вона дійсно „найкраща" і „найліпша" на світі. Хіба не треба деколи її протверезити?

ГІРКІ ПІГУЛКИ.

Чи подобається це полякам, чи ні, але серед населення в Польщі є великий відсоток неграмотних. Що більше, неграмотність під польським правлінням зростає. Незаперечним фактом є це, що польський уряд не лише зліквідував усі українські народні школи, але брутально здавлює українське приватне шкільництво. Польща в брутальний спосіб давить релігійні почування людей, а на Волині, Холмщині, Поліссі і Підляшші вона, на взір колишніх татарських орд, дотепер спалила або розібрала 117 українських православних церков. Про інші польські „геройства" і не згадувати.

Маючи це все на увазі, хай польська преса в Америці так голосно не протестує проти таких завваг, як у статті в „Лайф". Бо, протестуючи проти цих відносно малих завваг, вона готова роздмухати полуму, що освітить інші польські злочини. Від них зжахнеться культурна людина 20-го віку.

МУСОЛІНІ ПІДДЕРЖУЄ ГІТЛЄРА.

Італійський диктатор Мусоліні промовляє в Трієсті. В тій промові Мусоліні заявив, що Італія піддержує Німеччину в її становищі супроти Чехословаччини.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Приготування до Листопадового Свята.

Щоб гідно відсвяткувати великий зрив українського народу в дні 1. листопаду 1918 року, всі товариства й організації в Гемтремку й околиці на зібранні 12. вересня в Укр. Хаті при вулиці Ґрейлінґ, під проводом о. д-ра Тиханського, постановили, щоб це свято Відродження Української Державности було відсвятковане спільними силами із одною величавою програмою. Назначено день і постановлено, що ввесь дохід, зібраний з того свята, має бути висланий на помочи українським **інвалідам.** Візвано до спільного святкування репрезентантів товариства, що не були, і постановлено просити всіх українців стриматися в дні свята від уладження якихнебудь імпрез. Подробиці програми мають бути оголошені в часописах, а концертову програму віддано під провід диригента тутешньої парохії, п. Л. Нахвостача.

Іван Крупка, секр.

—о—

КЛІВЛЕНД, О.

„День Іміграції" в стейті Огайо.

В неділю, 11-го вересня ц. р., відбулося в нас перший раз свято „День української іміграції" в стейті Огайо. Свято було під кермою Української Громадянської Ліги на площі пікніковій укр. гр.-кат. церкви біля укр. кат. цвинтаря.

Коло 3 год. попол. предсідник Громадянської Ліги міста Клівленду, п. Михайло Ярош, відкрив свято, на котре прибуло зо всіх українських кольоній стейту Огайо коло 2,000 гостей.

О. Василь Мереньків, парох укр. гр.-кат. церкви, виголосив вступне слово, витаючи прибулих гостей і рівночасно взиваючи, щоб усі українці, в котрих б'ється українське серце, горнулись громадно в ряди Укр. Громадянської Ліґи. Він покликав до слова і перепровадження дня адвоката О. Е. Малицького, голову Стейтової Громадянської Ліги.

Адв. Малицький у своїй обдуманій промові виложив присутнім англійською й українською мовою причини зорганізування Стейтової Громадянської Ліги, а також її програму та цілі набудуче, й покликав до слова повітового суддю Д. Р. Герца.

Суддя Герц у своїй промові передав привіт українцям, висловлюючися похвально про гарні традиції, котрі мають українці.

Конгресмен А. А. Флеґер сказав присутнім про „Ню Діл", що українці цовинні йти за тим, хто президента Рузвельта попирає; по нім говорили адв. Г. Дворкин, бувший шериф Е. Г. Генретти і стейтовий сенатор Вилієм Зовль.

О. М. Запаринюк взивав присутніх, щоб добре орієнтувалися перед виборами; щоб виборчі віча відбувались під покровом Громадянської Ліги. Далі забрав голос організатор У. Н. С., п. Василь Загаєвич.

Гром. Загаєвич зазначив, що якби не Український Нар. Союз, то не тільки що ми нині не булиб на цих зборах стейту Огайо, але ніхто не знав би, чи є взагалі українці в цім стейті. Зараз на нинішнім святі, куди лише не поглянеш, цеж **самі союзовці.** Це найкращий доказ, що союзовці проявляють найкращу активність у громадянській роботі для української ідеї. П. Загаєвич зазначив, що хоч ми не маємо нині на тім великім святі ні представників, ні консулів української держави, то як будемо солідарно працювати і боротися, то ще дочекаємося тої хвилі, що на українських землях „від Кавказу поза Сян лиш один буде лан".

Дальше забирали слово представники Ліги, а саме, Микола Сикута з Лорейн, Стефан Середницький й Теодор Періг з Йонгставн, Осип Ткачишин і М. Стабура з Кембел, гром. Михайло Тарнава і Пилип Ольховий з Клівленд, Огайо.

Хор укр. гр.-кат. церкви з 7 вул. під проводом диригента В. Соштачка відспівав дуже гарно кілька українських пісень.

Свято закрив о. Мереньків і попросив присутніх до забави, котра тревала до пізної ночи.

Союзовець.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯКИЙ ПАН, ТАКИЙ КРАМ.

В польськім часописі „Ґвязда Полярна", яка виходить у Злучених Державах Америки, в числі з 17-го вересня ц. р. читаємо ось що: Щоденник CHICAGO DAILY TRIBUNE помістив каблоґраму, переслану з Риги через Доналда Дея, в якій знаходився збір фальшів, що їх такий поважний часопис, як „Шікаго Трібюн", не повинен був помістити. Далі редактор „Ґвязди Полярної" доказує, що це все неправда, що польський уряд знищив в останньому часі 173 православні церкви, що в багатьох випадках поліція вживала фізичної сили супроти вірних, що Польща порозумілася з Ватиканом, що польська цензура конфіскує часописи, коли пишеться про справи православної церкви та старається засимілювати українців. Натомість цей пан редактор, який уважає себе за одного з найкраще поінформованих та компетентних людей, твердить, що ці всі інформації з Риги є одним великим фальшем і облудою, бо Польща абсолютно не нищить православної церкви, але навпаки, помагає їй. Бо сьогодні в Польщі є 565 православних церков, які раньше були римо-католицькими костелами. Дальше цей великий редактор вказує, як то цілі села покидають православ'я та як то греко-католицька церква доміную в Польщі і впродовж сторіч „зрущила" сотки тисяч поляків римо-католиків.

Читачі напевно пригадують собі надруковану недавно в „Свободі" цю статтю з „Шікаго Трібюн". Це все, що там написано, є найвірнішою правдою. Факти її є поперті наочними свідками та знимками. Одначе коли в той спосіб пише „Ґвязда Полярна", то видко, що цей пан редактор, який має претенсії ним бути, або взагалі не читає ніяких часописів і не знає, що діється в його „ойчизне", або хоче вдавати наївного писарчука. Бо як можна сказати, що в Польщі вільна преса. Вистарчить лише подивитись на останні числа „Діла", „Нового Часу", „Неділі", які поконфісковано за поміщення „небезпечних жечи". Про перехід сіл на римо-католицизм це вже стара байка. Знаємо знаменито, як це сталося та які практики стосують ті „оброньци людзкосці", коли то не хочуть навіть пустити парляментарної репрезентації на місце подій. Поміч польського уряду православній церкві то хіба цей редактор розуміє в арештуванні православного священика, щоб „облекшити бідному народові кошти удержання священика через зиму". Про ту славну домінацію греко-католицької церкви то знає вже і мала дитина. Не пригадую лиш одного, про що п. редакторові „Ґвязди Полярної". Чи про домінацію у „викрадуванні душ" через наше священство, коли воно записує в метрикальних книгах правдиві імена батьків (ський, цький, вич) та за це карають його тюрмою, чи про домінацію еп. Хомишина в збиранні жертв на „оброне кресув всходніх". В кожнім разі п. редактор мав якусь домінацію на думці, лише забув висловити.

М—шович, Честер, Па.

КАРИ НА СВЯЩЕНИКІВ ЗА ПАНАХИДУ.

Повітове старосто у Львові покарало за відправу панахиди за душу полк. Евгена Коновальця о. Брездення Григорія, завідателя Яричева Нового, гривною 100 зл. або 10 днів арешту; о. дек. Пилипця Петра, пароха Підлісок Великих, гривною 50 зл. або 5 днів арешту.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В дописі з Йонкерс у виказі жертводавців на У. Н. Дім в селі Носів мають бути названі: С. Хархан, а не Хурхан, і Е. Білецький, а не Біленький.

МОЛОДА ПАРИЖАНКА ДЕМАСКУЄ ОШУКАНЦІВ

—о—

Базельська „Націонале Цайтунг" оповідає цікаву історію про те, як одна молода парижанка взяла на себе тяжку місію відшукати ошуканців, що фальшивими чеками видурювали гроші у ріжних банках. Її вислав у подорож один паризький банк, що протратив гроші в ріжних своїх філіях у Букарешті, Варшаві та Ревелі. Аґенти не вміли попасти на слід ошуканців. Молода детективка подбала за пашпорт на імя ґрафині Орґанді і виїхала до Ревеля. „Ґрафиня" приїхала власним автом до естонської столиці, зупинилась у великому готелі і ввечір пішла танцювати. Вона мала інформації, що саме там опинились ошуканці. Підчас танців вона випустила з рук нібито не хотячи свою торбинку, з якої вилетів модерний витрих. Старший пан, що підніс їй торбинку, доглянув витрих і негайно запропонував їй знайомство з одним своїм молодшим приятелем, дуже добрим танцюристом. Між танцюристом і молодою „ґрафинею" повстала негайна дружба. На другий день уранці парижанка-детективка запросила своїх нових знайомих на прогульку за місто автом. Вони вважали її за професійну злодійку, тимбільше, що вона почала походитися в такому стилі.

Розмова зійшла на спільні подорожі. Ошуканці почали хвалитися своїми успіхами по ріжних готелях у Варшаві, Букарешті та Ревелі. Прогулька скінчилася тим, що нові приятелі запропонували жінці „спілку". Вона мала їм улекшити доступ до вищого товариства. Коли всі вже верталися до міста, ґрафиня Орґанді, що сама шоферувала, несподівано зупинилася перед поліцією, де вже чекали аґенти та поліцаї. Їх почали допитувати. Поважні джентельмени заперечували всьому, доказуючи, що вони чесні. Зате звернули свої обвинувачення проти молодої ґрафині, яка мала у своїй торбині злодійське знаряддя. Але „ґрафиня", вийшовши з авта, забрала з собою ще один прилад: мініятурний диктафон і накрутила його. Комісар поліції мав нагоду вислухати цілої сповіди ошуканців та їх пропозицій ґрафині. При трусі в готелі знайшли в авантюристів багато крадених річей і чекову книжечку, якою вони вибирали з банків гроші, приналежні ріжним особам.

ПЕС ВАРТОСТИ 70,000 ЧЕСЬКИХ КОРОН.

Серед товарів, за які треба було платити багато і які перевезено в останніх днях через чехословацьку границю, був теж дорогий пес, який мав каганець із платини. Тому, що „Пусі" (так називався пес) не звернув митникові уваги на свою дорогоцінність і його пан теж дискретно промовчав, власникові дорогого пса вимірили кару у валюті 170 тисяч чеських корон.

ЦІЛИЙ СВІТ ЗАБОБОННИЙ

Здавалосяб, що забобонність це лиш прикмета, чи пак хиба людей темних, неосвічених, людей бідніщих, мешканців самітних островів, чи африканських джунглів. Здавалосяб, що віра у фетиші й ріжні талісмани приймається лише серед людей нижчого культурного рівня. Та воно лиш так здається. Навпаки, фетишизм принявся в цілому світі, в першу чергу в Европі, серед людей незвичайно культурних. Особливо після війни сильно поширився скрізь фетишизм. Може він змінив трохи зовнішню форму, одначе його зміст залишився далі такий самий.

Маємо забобони дуже наївні, смішні й нешкідливі, маємо забобони, які вже входять у ділянку окультизму, одначе вони всі родяться з психіки якогось покоління і мають теж величезний вплив на цю психіку.

Бо хіба фігурка, що висить в авті багача, ріжниться чимнебудь від амулету, що його носить муринчик із Занзібару, чи мешканець Вогнистої Землі? Европеєць повісить собі лялечку з волічки, чи слона з кавчуку, африканець кусник зуба зо слона, або хвіст гієни. Яка ріжниця? Цеж виключно справа смаку, замилування та продукційної сили відповідного краю.

Фетиші первісних людей.

Якщо порівняємо фетиші первісних людей з фетишами „маскотками" культурних народів, то хто знає, чи на тому порівнянні не скористають навіть дикуни... Адже дикунів оправдує низький умовий розвиток, поганство й через те зматерелізування релігійних ідеалів, щож може оправдувати европейців?

Один відомий французький психіятр каже, що в нинішніх людей закорінився наліг, що за все, що довкола нас діється, або й що ми самі спричинюємо, відповідальність за нещастя, неуспіхи, удари долі, треба завжди скинути відповідальність на „щось". Щоб рятуватися перед несподіваними нещастями й лихом, треба шукати помічника. Фетишизм — це прояв кризи характерів і волі, розшукування рятунку по лінії найменшого опору. Адже слон, свинка, медведик, собачка, коминяр — цеж пародії нинішнього століття, пародії ангелів хоронителів.

Багато забобонів сягають своїм початком правстарих літ, одначе ці забобони не перестають і сьогодні бути актуальні і сьогодні вони мають своїх фанатичних звеличників. Захід Европи не ріжниться в цім випадку майже нічим від Сходу. Вовка, жабу, лилика в ролі лікарів, чи ліків не треба шукати в якійсь закутині. Навпаки, таке явище можемо зустрінути навіть у найкультурнішому осередку.

Діти, що зубкують.

Щоб ці твердження не були голословні, подамо приклад. Ось хочби у Вандеї немовлятам, що дістають зубки, накладають як амулет мішочки з білої або попелястої флянелі. В тих мішочках є 4 лапки черепахи. Притому треба вважати, щоб дівчаткам завісити лапки самички, хлопцям самця. Якщо амулет не помагає, значить, що зайшла помилка і лапки поміняли.

В самому серці Франції, у департаменті Мену й Льоари, лікують дитячі конвульсії в той спосіб, що завішують дітям на шиї намисто з вовчих зубів. У Морвані на голові людини, хорої на запалення мізку, кладуть живу жабу в мішочку. Чим більше жаба скаче й вривається, тим успішніше лікування.

Романтичні тирольці залюбки вживають ріжних любистків та любовних напитків. Кажуть, що найкраще впливає на розбудження любовних почувань напиток, у якому плавають дрібно посікані волоски.

Забобонний Наполеон.

Одна з найбільших перемог Наполеона мало що не стала його невдачею тому, що він утратив свій улюблений талісман. Цим талісманом була мініятура Джозефіни. Одного дня мініятура впала на землю й розбилася. Наполеон уважав це за поганий знак для себе, думаючи, що Джозефіна або хора, або... зраджує його. Щоб відсунути від себе злі вроки, він вагався починати битву під Австерліц, проволікаючи так, щоб вона випала в річницю коронації, значить 2 грудня. Бій повинен був відбутися ще 21 листопаду. Наполеон зволікав і давав таким чином ворогові змогу зібрати військо й маневі... покінчити нову мініятуру.

Славний дириґент Тосканіні носив підчас великих концертів у кишені своєї камізольки своєрідний талісман, а саме візитовий білет Вердія з автографом.

В Польщі є один летун, який підчас усіх змагань відбуває летунські рейди... босий. Він запевнює, що черевики принесуть йому нещастя. Жіноча панчішка під летунським шоломом — це один із найпопулярніших та буцімто найуспішніших талісманів.

Польському летунові Маковскому оригінальним товаришем подорожі підчас перелету з Лос Анджелосу, до Варшави був медведик його синка. Справді зворушливий талісман.

Як бачимо, забобонність та віра у фетиші незвичайно поширена в цілій Европі. Важко нині знайти якенебудь авто, що в ньому на задньому віконці не висілаб якась лялечка, малпочка, медведик, або собачка.

І чогож то дивуватися дикунам та їх вірі у фетиші.

КРІЗА В АНГЛІЇ.

Поліція розганяє антинаціистичну демонстрацію, що пробувала добитися на Давнинг Стріт, де є британський уряд заграничних справ, щоб демонструвати проти Німеччини.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На „Просвіту" і політичних вязнів.

Через Обєднання переслано $160, призначених по половині на „Просвіту" і політичних вязнів. Ці гроші прийшли в часі збірки на протестаційнім вічу, влаштованім заходами Союзу Українок і УЧХ ОДВУ 5 червня ц. р. в Купер Юніон у Ню Йорку. Всеї збірки було $480.52. Всіх розходів $220. Для Союзу Українок у Львові вже вислано передтим $100, а тепер висилається решту.

Зложили: Анна Онаська $10; по $5: І. Тарнавський, Союз Укр., від. 24 в Елізабет, д-р Л. Мишуга, Зіна Лисюк, о. М. Данилович, Р. Слободян; І. Ґелетій $3; по $2: Марія Кінаш, о. П. Понятишин, М. Пізнак, Е. Ревюк, Стефанія Гоманська, Стефа Абрагамовська, Д. Грабівський, М. Ганьошин, М. А. З., Л. Мирашок, І. Шевців, В. Возний, І. Третик, А. Середа; по $1: С. Свец, Микитюк, А. Кмець, С. Ярема, А. Періг, С. Герман, Р. Робак, Е. Зовнір, К. Сукшаковська, К. Ісанська, М. Мурашко, А. Максимович, М. Гира, М. Майка, М. Попий, Е. Серединська, С. Боднар, А. Сивець, О. Бражник, К. Мот, І. Бойчук, Е. Моха, І. Лялька М. Гурин, Т. Мастранська, О. Стеткевич, Й. Химило, І. Гаврилко, І. Лехицький, К. Пшик, А. Кудилюк, П. Стахів, А. Хитрик, Г. Гурцишин, П. Емінська, А. Потоцька, М. Стецко, А. Хархан, Г. Макогин, С. Розик, П. Шимкович, М. Лехицька, М. Окпиш, Н. Білий, Д. Китишин, Л. Долішний, П. Авраменко, Марія Лабяк, О. Мандзюк, Е. Гамас, Д. Матвіов, Л. Придаткевич, І. Клипач, А. Кортецький, А. Гудакевич, М. Демкий, А. Боднарчук, М. Гук, Н. Святий, М. Бахусович, О. Д. Стеткевич, Н. Сокаляк, З. Задорецька, Н. Мелещук, Ю. Юревич, І. Крочак, М. Палій, М. Семусь, І. Дерех, Ю. Ґой, С. Луців, Ф. Кос, В. Аношків, Е. Левицький, П. Дубовецький, Е. Орлан, О. Ґумовська, А. Нирка, С. Пелешок, В. Пшик, К. Литвин, І. Стадник, Чорнецький, А. Тураш, Б. Бучак, Д. Василюк, П. Кузяк, І. Кубарик, І. Перчишин, А. Кість, Ю. Павчак, М. Прибильський, М. Шустакевич, Г. Троян, Н. Цабрівський, М. В., К. Миронюк, М. Каленик, О. Городницька, Т. Бучак, М. Матусей, І. Дух, А. Олексюк, В. Бріль, Г. Писко, І. Паликій, А. Томашевська, А. Карапура, Г. Гупало, В. Брилинський, С. Оседрив, Е. Площанська, В. Саврук А. Колтун, І. Кожух, М. Криховей, П. Дичка, М. Боднар, М. Завдлюк, М. Максимович, Е. Тарновська, Д. Мотик, Е. Ляхович, К. Чолий, Е. Корнат, М. Радик, П. Дерех, В. Ваґнер, М. Пізнак, С. Шепартицький, З. Зятик, О. Кивалюк, М. Ваґнер, С. Костирка, М. Коваль, М. Малиса, П. Середюк, М. Барановський, К. Грицишин, К. Паль, М. Стичніцька, М. Худа, К. Вдовин, М. А. Боднар, І. Бобецький, Я. Удич, С. Нуран, В. Матвіяс, І. Демчук, П. Оринкович, О. Бучко, М. Костецька, С. Шумейко, А. Чайка, Л. Кінаш, Е. Барановська, П. Кивачук, К. Дука, С. Присяжна, М. Волочинська, М. Грибоиська, Павлик, І. Хобаник, М. Масин, Н. Сенів, М. Евусь, С. Малиса, І. Данилович, Волощик, В. Люця, М. Воробець, Л. Кулик, М. Ваґнер, А. Жінковська, Ю. Івашків, А. Наконечна, В. Вінницький, М. Фатюк, В. Ярих, J. D., П. Денис, П. Стечишин, В. Брилинський, Т. Онуфрик, І. Міхалюк, А. Снопак, А. Рейтар, М. Демидчук, П. Слободян, М. Курляк, І. Білий, В. Коцюбінський, Ю. Тимків, Т. Шевців, А. Тиш, Т. Габиш, А. Липа, Й. Слободян, С. Назаревич, К. Гупало, В. Ярема, Г. Чорнюк, П. Курило, М. Солис, О. Гавришенко, Й. Мельничук, М. Валкун, Й. Ільків, М. Крупка, М. Савчак, П. Воднар, К. К., С. Прончак, Е. Кобзар, М. Брин, К. Берків, І. Драгун, А. Мандзій, М. Похтар, І. Карпець, А. Стефанишин, С. Шіпка, А. Вітоська, Н. Марко, А. Боднар, Т. Бережанська, А. Рейтар, М. Милянович, М. Скеба, І. Геба, А. Дусаненко, М. Куза, Д. Кроєвич, Т. Дудчак, Д. Кмита, М. Фелинюк, І. Мироненко, М. Величко, А. Гудима, І. Дуякин, А. Замлинський, К. Поліврук, П. Сенича, І. Іванило, А. Мельник, І. Дереш, Н. Задорецький, К. Дроздик, Й. Атаманчук, А. Сурмач, Д. Опир.

———o———

ТОМАСТОН, КОНН.

На вищу школу в Стемфорді.

Дня 27 серпня ц. р. у Василя і Марії Батюків відбувся 25-літній ювилей їхнього вінчання. На забаву запросили велике число гостей, які гарно забавлялися. При кінці забави Андрій Береза, староста цього срібного весілля, пішов між гостей і зібрав на вищу школу в Стемфорді $10.15. Зложили по $1: А. і Ю. Береза, Г. Мерещак, Т. і Ф. Середюк, В. і М. Батюк; по 50 ц.: В. Вавро, Ф. і К. Михнів, І. Радзіх, О. Мерещак, Масакі, П. і М. Кисілюк, В. і А. Черніцький; по 25 ц.: І. Прохніцький, Ф. Муравський, Ф. і А. Чесник, В. Панчишин, Прохніцький, Каламин, Й. Шереметa; решта дрібними. Занялися збіркою А. Береза і П. Кисілюк.

Ф. Михнів.

Причина хвороби.

Лікар: Отже ви нарікаєте на своє серце. А яка, на вашу думку, може це бути причина? Чим ви займаєтеся?

Пацієнт: Я страшенне люблю ловити риби.

Лікар: Алеж це дуже добрий відпочинок і зовсім не нервова праця!

Пацієнт: Для когось, хто не має дозволу ловити риби, як я, це дуже нервове!

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(15)

Хоч Тарзан щасливо зіскочив враз з непритомним д-ром Бруксом на землю, то проте небезпека виринула з іншого боку. Брукс видав зо себе крик, який притягнув увагу гурта дикунів, що пустилися в погоню за Тарзаном. Нкіма, що сиділа вгорі, перша побачила гурт дикунів і своїм пронизливим криком остерегла Тарзана: „Уважай, бо йдуть люди!" — кричала вона.

В томуж моменті Тарзан почув хрускіт корчів, зпоза яких вискочило кілька дикунів. Та, на щастя, Тарзан був недалеко дерева. Миттю він скочив на нього і, хапаючись за коси дерев, подався в глибину нетрів. Верхи дерев були для Тарзана великим спасінням. Він гнався по них так скоро, що ніякий чоловік не був годен його здігнати землею.

Та хоч Тарзан тепер був поза небезпекою, то проте він запускався все далі і далі в нетри. Бо він побачив, що ці дикуни це хитрі люди, які вміють дуже скоро здоганяти його. Попереднім разом він був певний, що відбився від дикунів настільки, що вони його не віднайдуть. А ось вони віднайшли його, і то в дуже короткому часі. Тепер він був обережніший.

Вандруючи з годину з хорим Бруксом, він вийшов на поляну. З боку поляни була невеличка гора, а в тій горі був чорний отвір. Він знав про ті околиці і знав, що чорний вхід веде до печери. В ній Тарзан задумував лікувати Брукса. Цей сховок Тарзан уважав зовсім безпечним місцем. Та скоро він переконався, що й тут грозила велика небезпека.

Підхлібник.

— Так, моя кохана. Так уже буває у світі, що найбільші ідіоти кохаються в найгарніших жінках.

— Ех, ти підхлібнику!